

Kurta Mihály
A Herman Ottó Emlékház Fejlesztési Programja
Közművelődési Konceptió

1. Pályázati Szándéknyilatkozat

A Borsod –Abaúj –Zemplén Megyei Önkormányzat által fenntartott múzeumi szervezet megyei központja, a Herman Ottó Múzeum, hivatkozással az 5/2006 (II. 24.) NKÖM rendeletre, pályázati projektet nyújt be a Herman Ottó Emlékház, Miskolc – Lillafüred Erzsébet Sétány 33. szám alatt működő állandó múzeumi kiállítóhely komplex felújítására.

1.1. A Pályázat témáinak megjelölése

1.1.1. A Herman Ottó Emlékház Miskolc – Lillafüred, Erzsébet Sétány 33.

Állandó kiállításainak teljes körű felújítása, illetve korszerűsítése.

A kiállítások címe:

- „Herman Ottó élete és munkássága”
- „A Bükk élővilága”

A pályázathoz mellékeljük a kiállítások szakmai forgatókönyvét.

1.1.2. A Herman Ottó Emlékház, Miskolc – Lillafüred Erzsébet Sétány 33.

Az állandó kiállításokhoz kapcsolódó infrastrukturális beruházások, műtárgy – és biztonságvédelem, látogató – gyermekbarát múzeumi funkció kialakítása, illetve fejlesztése.

A pályázathoz mellékeljük a műszaki dokumentációkat és látványterveket.

2. A Herman Ottó Emlékház létrejöttének történelmi előzményei

Múzeumunk Herman Ottó nevét 1953-ban vette fel.

A Miskolci Papszeren az egykori Borsod –Miskolczi Múzeum épülete előtt, amely ma állandó múzeumi kiállítóhelyünk, 1957-ben felállították Herman Ottó egész alakos szobrát, Medgyessy Ferenc alkotását, amely ma is megbecsült értéke városunknak és megyénknek.

Herman Ottó hamvainak Budapestről történő hazaszállítása összekapcsolódott azzal a rendezvénnyel, amely egy 1365-ben kelt, s Nagy Lajostól kapott oklevélre hivatkozva, Miskolc várossá nyilvánításának 600. évfordulóját kívánta méltó módon megünnepelni.

Az ünnepséghez kapcsolódóan 1963-1964 között helyreállították Herman Ottó lillafüredi házát.

Miskolc város 600. évfordulójának ünnepsége alkalmából pedig 1965-ben megnyitották az új „Emlékiállítást”, amely Herman Ottó életét és pályáját, tudósi tevékenységét mutatja be.

A nemzeti, nemzetközi hírű polihisztor, tudós emlékét méltó módon ápolni nehéz felelősség. Ennek a rendkívüli küldetésnek kíván megfelelni a Herman Ottó Múzeum, amikor ezen pályázatot benyújtja, hiszen országos támogatás nélkül ezt a hatalmas szellemi és szakmai feladatot képtelen lenne ellátni.

3. Herman Ottó Emlékház revitalizációjának koncepciója

A Lillafüredi Emlékház utolsó nagy felújítása 1963-1964 között történt meg. Az elmúlt negyven esztendőben a nehéz anyagi helyzet miatt, állagmegóvási felújításokat sem tudtunk megvalósítani, ezért az épület romos állapotban van, állandó kiállításai avíttas formában működnek.

Az intézmény komplex felújításra szorul, az állandó kiállítások teljes körű felújítása halaszthatatlan.

3.1 Épület és az infrastrukturális rendszerek felújítása, kiépítése és korszerűsítése

A pályázat műszaki korszerűsítése, amelyet mellékelünk, részletezi a konkrét műszaki tartalmakat.

Jelen fejlesztési programunk a műszaki tartalom funkcionális oldalát emeli ki.

Az épület rekonstrukciójának megvalósulása esetén javulnak a látogatók fogadásának infrastrukturális és szakmai feltételei.

A pályázat támogatásának függvényében fontos és új szakmai tereket nyerhetünk.

Számításaink szerint megfelelő anyagi támogatás esetén ugyanis felújítható lenne az Emlékház pince helyisége, az épület padlástere.

A rekonstrukció megvalósulása tehát alapterület bővülést jelent működésünkhöz.

A tereket flexibilis célú kihasználhatóságra formáljuk, hogy oktatóteremként, gyermekfoglalkoztatóként, múzeumpedagógiai terepként, múzeumi boltként egyaránt működtethetőek legyenek ezen övezetek.

A komplex felújítás révén olyan modern múzeumi épületet, szakmai – muzeológiai tartalmakat realizálunk, amelynek eredményeként a Lillafüredi Herman Ottó Emlékház látogató – és gyermekbarát múzeummá formálódik.

3.2 Herman Ottó Emlékház revitalizációja, funkcionális hasznosítása

Tudatában vagyunk annak, hogy a Bükk élővilága az évszázadok során „meggyérült”, mégis öröndetesnek tartjuk azt a tényt, hogy a civil szervezetek és más intézmények: A Holocén Természeti Egyesület, A Miskolci Egyetem, A Miskolci Ökológiai Intézet, egyre hatékonyabban ösztönzik helyi társadalmunk számára a környezettudatos életmód fontosságát.

A korabeli leírások és fotók alapján ma is rekonstruálható az a kép, hogy Herman Ottó életében milyen volt a „Peleház” és a korabeli mértékekkel mérve a házhoz tartozó kertövezet.

Komplex revitalizáció esetében vissza kellene építeni a kertben csörgedező patakot a pizstráng állománnyal együtt, a kismalmot, mely műtárgyakra oly büszke volt Herman Ottó.

Ennek kivitelezése jelen anyagi helyzetünk miatt csak távlatos célunk lehet.

Jelen pályázatunkhoz kapcsolódóan lehetségesnek tartjuk azonban azt, hogy a pályázat támogatása esetén múzeumi önkénteseket foglalkoztassunk.

Velük közösen dolgozva a múzeum környezetében található természetes anyagokat felhasználva olyan „skanzenszerű” enteriőröket építünk ki a parkban (kert), amely szorosan illeszkedik a Bükk hegység környezetéhez.

A szabadtéri „skanzenekben” erdei iskola-programokat, madarak és fák napi ünnepeket rendezünk, szakemberek közreműködésével erdei ökológiai túrákat szervezünk.

A családdal érkező látogatók részére múzeumi tanösvényeket építünk meg, amelynek révén tanulmányozható a Bükkben honos élővilág, a flóra és a fauna.

4. A Herman Ottó Emlékház állandó kiállításainak korszerűsítése

Az állandó kiállításoknak a lillafüredi Herman Ottó Emlékház a helyszíne, ahol Herman Ottó az 1889-1913 közötti időben élt és dolgozott. A nagy tudós „Pele háznak”, „Pele laknak” nevezte.

A két állandó kiállítás:

1. „Herman Ottó Élete és Munkássága”
2. „A Bükk Élővilága”

A két kiállítás ma is, sok év elteltével változatlanul vonzza a látogatókat.

A revitalizációra vonatkozó komplex pályázatot azért nyújtjuk be, mert maga a kiállítás tárgyi anyaga is és a teljes épületegyüttes is felújítandó.

Halasztása és mulasztása a tudomány és az egyetemes művelődés számára egyaránt olyan értékvesztést jelenthet, amely értékeket soha vissza nem pótolhatunk.

A támogatás elnyerése esetén kiterjesztjük a multimédiás múzeumi rendszerek alkalmazását, amelynek révén izgalmasabbá válik a kiállítás, komplex értelemben pedig interaktív látogatóbarát kiállítást hozunk létre.

A modern múzeumi technológia, a multimédia jól egészíti ki a tradicionális formákat.

Herman Ottó kitűnően rajzolt, írt állatmeséket, s gyermeki rajongással tudott mesélni horgász élményeiről, ezért múzeumunkban fontos szerepet szánunk a gyermek, és fiatalok látogatóknak.

5. Történeti előzményekre épülő ősrégészeti attrakció bemutatása a Herman Ottó Emlékházban: „A Miskolci Paleolit lelet”

Miskolcon 1893-ban megalakult a „Miskolczi Közművelődési Egyesület”.

Célját az alapszabály fogalmazta meg: „A közművelődési egyesület azért alakult, hogy Miskolcz város közönségének szellemi igényeit, felolvasások tartása, szavalatok, hangversenyek rendezése, valamint társas összejövetelek által kielégítse; továbbá városunkat minden tekintetben vidékének központjává tenni igyekezzék, azaz bevonja egyrészt fentebb vázolt működési körébe a közeli városok és községek intelligenciáját, másrészt gondoskodik arról, hogy a műveltség közvetlen forrásaitól elzárt vidéki közösségnek ezen források üdítő

vízét felolvasásainak, s általában működésének vidékre kiterjesztése által hozzáférhetővé tegye”.

Muzeológiai érdekesség az, hogy a „Miskolczi Közművelődési Egyesület” megalakulásának évében, 1893-ban Herman Ottó az ún. „Bársonyházi leletet” magyarul, majd a Bécsben megjelenő szaklapban (Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft) német nyelven is leközzölte, ez megkönnyítette a miskolci leletek nemzetközi megismerését.

Miskolc város, Borsod –Abaúj –Zemplén megye a kőkori szerszámok feltárása révén az 1800 –as évek végétől bizonyíthatóan ősrégészeti leletekkel rendelkezik, amelyeket a mai avasi régészeti feltárások is erősítenek.

A Lillafüredi Herman Ottó Emlékházban a korszerűsítést követően a felújított tereket kihasználva, olyan ősrégészeti enteriőr kialakítását valósítjuk meg, amely a korábbi ősrégészeti kutatásokat, a mai feltárások eredményeit mutatná be az érdeklődő nagyközönség számára.

A vitát, azt, hogy élt-e ember a jégkorszakban Magyarország területén, a századunk első évtizedében előkerült régészeti leletek döntötték el.

A végleges nemzetközi elismerés csak 1911-ben történt meg a tübingeni kongresszuson, amikor Kadic Ottokár bemutatta a szeletai eszközöket.

Terveink szerint „A miskolci paleolit lelet” című őstörténeti kiállítást interaktív formában mutatnánk be a nagyközönség számára. A multimédiára épülő úgynevezett őstörténeti látványtár egyszerre lenne modern és tradicionális. Később pedig olyan tudásközponttá fejlesztenénk a Herman Ottó Emlékházat, amely az őstörténeti kutatásokat, tudományos eredményeket tárna fel tudósok, kutatók, oktatók közreműködése révén.

A pedagógiai és andragógiai ismeretterjesztéssel összefüggő kultúrákövetítési metodikákat múzeumpedagógusainkkal és andragógusainkkal részletesen kidolgoztatjuk, hogy ezt a páratlan kulturális örökség attrakciót az érdeklődő nagyközönség megismerhesse, történeti lényegét elsajátítsa és megértse.

A lillafüredi Emlékház főleg azokat a történeti, tudományos, archeológiai eredményeket dolgozná fel paleolit témában, ami Herman Ottó nevéhez fűződik, a Bársony János leletből származó kőszerszámokat illetve Herman Ottó ősrégészeti témában írt tanulmányait. Az alábbi gondolatokat Herman Ottó írta, amelyet Szabadfalvi József egykori igazgatónk idéz:

„Semmi kétség, hogy a miskolci lelet sok évszázaddal viszi előbbre – vagy inkább a múltba vissza – Magyarország ősrégészetét. Miskolc városa pedig és a Szinva völgyének torkolata, valamint az egész Bükk hegység is majd maga felé fogja vonzani ezentúl úgy az ősrégészeket, mint a földtan híveit.”

6. Általános hatások, várható eredmények

6.1 Lokális hatás

A Herman Ottó Emlékház felújítása, állandó kiállításainak korszerűsítése méltó emléket állít a nemzeti és nemzetközi hírű polihisztor tudósnek, Herman Ottónak.

Lokális hatásként érvényesül, hogy erősödik és markánsabbá válik Miskolc város kulturális arculata. A város szlogenje hitelesebben cseng, amely szerint „Miskolcon a kultúra várost épít”.

A miskolci ősrégészeti kutatásokat reflektorfénybe állító Herman Ottó életmű megbecsülése a város kulturális újrapozícionálásának megkerülhetetlen alapkérdése.

A nagy tudós értékteremtő munkájának megbecsülése az olyan nemzetközi hírű kulturális eseményeket is hitelesíti, mint amilyen a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál, a Miskolci Európai Kulturális Főváros pályázat.

6.2 Megyei hatás

Magyarországon a megyéket tekintve a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat tartja fenn a legnagyobb múzeumi hálózatot. Megyei Múzeumi központja 1953 óta Herman Ottó nevét viseli (Herman Ottó Múzeum).

A megvalósítandó lillafüredi Herman Ottó Emlékház komplex fejlesztése lehetővé teszi, hogy fenntartóink, a Megyei Önkormányzat, s Megyei Múzeumi központja, a Herman Ottó Múzeum pozícionálja regionális központi szerepkörét, hiszen Herman Ottó foglalkozott Észak-Kelet-Magyarország több más tudományos problémájával is.

Írt a magyar szőlőket, így például a Tokaj-Hegyalja szőlővagonát elpusztító filoxéráról, a Tisza szabályozásáról, a bükki falvokról, a pisztrángtenyésztésről.

Kapcsolatban állt a Miskolci és Megyei Herman Ottó Múzeum elődjével, a Borsod – Miskolczi Múzeummal.

A fejlesztés konkrét hatása tehát, hogy az észak-kelet magyarországi régióban az állandó kiállítások korszerűsítésével bemutathatjuk ezeket a tudományos eredményeket is.

6.3 Országos hatás

A Herman Ottó életműért közös felelősséget érző országos és vidéki múzeumok között erősödhet az együttműködés.

A Magyar Nemzeti Múzeum, a Néprajzi Múzeum, a Magyar Természettudományi Múzeum és más országos tudományos intézmények közreműködésével a Herman Ottó Múzeum és Regionális Múzeumi partnerei olyan közös nemzeti - nemzetközi léptékű kiállítást szervezhetnek Herman Ottó munkásságát bemutató, amely példa nélkül álló a Magyar Muzeológia történetében.

Lehetőségnek tekintjük ezt, hiszen Herman Ottó munkássága a fővároshoz és a vidékhez egyaránt kötődik.

A Herman Ottó Múzeum és a Miskolci Egyetem 2005-ben Herman Ottó születésének 170. évfordulója alkalmából országos jelentőségű ünneppsorozatot szervezett. A komplex szakmai program első stációját jelentették a megemlékező és koszorúzási ünnepek. A Herman Ottó Múzeum Papszer Állandó Kiállítóhely épülete előtt álló Herman Ottó szobornál emlékbeszédet mondott Fedor Vilmos országgyűlési képviselő, Miskolc Megyei Jogú Város alpolgármestere.

Herman Ottó sírjánál Felsőháromban Hevesi Attila professzor tartott emlékbeszédet. A Herman Ottó Emlékház előtt Dr. Habil. Veres László méltatta a nagy tudós életét, szakmai munkásságát.

A rendezvényeken és a koszorúzáson részt vettek Miskolc Város és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat vezetői is.

A Magyar Tudomány napján 2005. novemberében országos rangú konferenciával folytatódott a Herman Ottó emlékévé, amelynek tudományos és nagy értékű szakmai anyagát – az anyagi helyzet függvényében – kiadvány formájában is szeretnénk megjelentetni.

A rendezvénysorozat harmadik stációjaként Vásárhelyi Tamás, országos múzeumi közművelődési szakfelügyelő animálásával országos múzeumpedagógiai programok szerveződnek, amelyek hivatottak szélesebb körben megismertetni a hatalmas méretű Herman Ottó szellemi hagyatékot és munkásságát. A Múzeumok Mindenkinek Program keretében megjelent „Nyitott szemmel Herman Ottó útjain” című „Felfedező füzet felső tagozatosoknak és tanárainknak” című kiadvány, amely országos támogatást nyújt közművelődési munkánkhoz.

A szakmai és tudományos tét tehát igen nagy, hiszen jelen pályázatunk támogatása esetén töretlen marad a Herman Ottó által létrehozott szellemi értékek ápolása és megbecsülése.

A nagy tudós korában azonban nem volt vizionálható az a tény, hogy alig 100 esztendő elteltével egy új exkluzív iparág, az idegenforgalom gigantikus léptékű fejlődésnek indul.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye, Miskolc város páratlan szépségű természeti adottságainak, kulturális-történelmi-régészeti kincseinek köszönheti, hogy sikeresen átalakíthatta a régió arculatát.

Megmutathatják a nagyvilágnak, hogy egy kis kelet-közép-európai ipari régió, egy „nehézipari fellelővár” kulturális örökségének megőrzése révén, képes ökorégióvá, ökovárossá válni.

A pályázat támogatói jelentősen segíthetik a Borsod-Abaúj-Zemplén régióban és Miskolc városban ezt a progresszív tendenciát, amelynek folytatódása régióink gazdasági és kulturális felemelkedését jelentheti.

Kurta Mihály

Múzeumandragógus